

Motion till riksdagen 2019/20:3424

av **Håkan Svenneling m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2019/20:27 Fortsatt svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats Resolute Support Mission i Afghanistan

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2019/20:27 Fortsatt svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats Resolute Support Mission i Afghanistan.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en redogörelse för hur det svenska styrkebidraget i Afghanistan arbetat och arbetar med att utbilda de afghanska försvars- och säkerhetsstyrkorna i frågor som rör humanitär rätt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt berörda myndigheter att återkomma med en strategi för hur det svenska styrkebidraget i Afghanistan ska kunna säkerställa att man inte bidrar till att vare sig afghanska eller internationella säkerhetsstyrkor genomför eller bidrar till insatser i strid med internationell humanitär rätt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en oberoende kommission bör tillsättas med uppdrag att ta fram en vitbok om den samlade svenska insatsen i Afghanistan 2002–2020 och tillkännager detta för regeringen.

2 Resolute Support Mission (RSM)

Regeringen föreslår genom proposition 2019/20:27 Fortsatt svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats Resolute Support Mission i Afghanistan att riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka till förfogande för deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats Resolute Support Mission (RSM) i Afghanistan t.o.m. den 31 december 2020. Styrkan ska bestå av högst 200 personer och kommer att vara verksam vid baser där säkerheten så medger. Regeringens

bedömning är dock att den svenska styrkan under normala omständigheter kommer att uppgå till högst 50 personer på plats i Afghanistan.

Det övergripande målet med Sveriges styrkebidrag är enligt propositionen ”att bidra till att konsolidera de afghanska försvars- och säkerhetsstyrkornas förmåga att på sikt självständigt hantera säkerheten i landet”. Ytterligare en målsättning är ”att bidra till att bygga förmågan hos våra nationella krigsförband och staber”. I realiteten innebär detta att Sverige fortsätter att under ännu ett år delta i en internationell insats som i grunden har misslyckats. Än en gång skjuts avvecklingen av Sveriges militära närvaro i Afghanistan på framtiden. Vänsterpartiet har tidigare yrkat avslag på propositioner i samma ärende (2014/15:13, 2015/16:41, 2016/17:33, 2017/18:32 och 2018/19:5) och anser fortfarande inte att en svensk väpnad styrka bör ställas till förfogande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats (RSM). Vi ser insatsen som en fortsättning på den Natoleda ISAF-insatsen (International Security Assistance Force), som vi varit starkt kritiska till.

Erfarenheterna från Afghanistan visar att väpnade insatser inte lett till ökad säkerhet för befolkningen. Vi ser samtidigt att Sveriges mervärde i Afghanistan ligger i civila och politiska insatser, inte i deltagande i den militära konflikten i landet. Sverige borde arbeta för att FN ska få det direkta ansvaret för den fortsatta processen, både civilt och militärt. Det skulle underlätta en framtida fredsprocess. Dessutom innebär en förlängning av deltagandet en ansträngning på anslaget till Försvarsmaktens insatser internationellt. Det ger ett minskat handlingsutrymme för oförutsedda händelser i en tid när omvärldsläget är mycket svårbedömt och präglas av just oförutsägbarhet. Att då anslå 60 miljoner kronor till fortsatt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats RSM i Afghanistan är en dålig prioritering.

Riksdagen bör avslå regeringens proposition 2019/20:27 Fortsatt svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats Resolute Support Mission i Afghanistan. Detta bör riksdagen besluta.

I propositionen konstateras att folkrätten, inklusive de mänskliga rättigheterna och internationell humanitär rätt, utgör grunden för det svenska militära bidraget. I juli 2019 attackerades en av Svenska Afghanistankommitténs hälsokliniker i Wardak av afghanska regeringsstyrkor. Patienter och personal förhördes och fyra personer dödades. Därtill fördes klinikchefen bort och hölls utan förklaring i förvar i två veckor.

Attacker mot civila, utomrättsliga avrättningar och anfall mot en sjukvårdsinrättning är fullständigt oacceptabelt och ett tydligt brott mot humanitär rätt. När säkerheten inte kan garanteras drabbas dessutom civila i behov av vård. Som en konsekvens av attacken i juli 2019 tvingades Svenska Afghanistankommittén av talibanerna att tillfälligt stänga ytterligare 42 kliniker i regionen, vilket drabbade 5 700 patienter om dagen.

Enligt FN-insatsen Unama är det afghansk och internationell militär som skördar flest civila dödsoffer i landet. I och med den svenska militära närvaron i Afghanistan har Sverige ett särskilt ansvar att verka för att mänskliga rättigheter och folkrätt efterlevs av alla parter, inte minst de man själv utbildar. I propositionen lyfts särskilt att Sverige ska verka aktivt för att FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 m.fl. genomförs som en del i RSM:s operationsplan. Vänsterpartiet har återkommande lyft vikten av att resolutionen levandegörs vid svenskt deltagande i internationella insatser. En förutsättning för att det ska bli möjligt är dock att den humanitära rätten respekteras.

Regeringen bör återkomma med en redogörelse för hur det svenska styrkebidraget i Afghanistan arbetat och arbetar med att utbilda de afghanska försvars- och säkerhets-

styrkorna i frågor som rör humanitär rätt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör uppdra åt berörda myndigheter att återkomma med en strategi för hur det svenska styrkebidraget i Afghanistan ska kunna säkerställa att man inte bidrar till att vare sig afghanska eller internationella säkerhetsstyrkor genomför eller bidrar till insatser i strid med internationell humanitär rätt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3 Oberoende utvärdering

Vänsterpartiets politik för Afghanistan tar sin utgångspunkt i solidariteten med det afghanska folket. Vi vill att Sverige ska vara en aktiv och närvarande aktör i Afghanistan och understödjer det arbete som afghanska kvinnor och män bedriver för fred, utveckling, demokrati och jämställdhet. Vänsterpartiet stöder därför insatser vars uppgift är att säkerställa ett långsiktigt arbete för fred, demokratisering och jämställdhet. Det är så det afghanska samhället kan stabiliseras och vidareutvecklas. Under det gångna decenniet har Sveriges engagemang i Afghanistan fokuserat på militära insatser. Sveriges bidrag till den Natoleda internationella säkerhetsstyrkan ISAF tog sin start 2002 och avslutades 2014. Vänsterpartiet har varit kritiskt till insatsen och vid upprepade tillfällen föreslagit att Sveriges deltagande ska avvecklas.

Den svenska militära insatsen har motiverats och försvarats med en lång rad argument. Det har bl.a. sagts att de svenska soldaterna ska skydda afghanska flickor som vill gå i skolan, att den militära insatsen ska bidra till demokratisering, att den militärt ska besegra talibanerna, att den ska hindra syraattacker mot kvinnor och att den ska skapa säkerhet. I dag kan vi konstatera att säkerhetsläget inte har förbättrats. Konflikten har tvärtom stadigt blivit värre för varje år som gått. Allt fler kvinnor och civila utsätts för attacker, biståndsarbetare dödas och freden är fortfarande avlägsen.

Samtidigt ser vi framsteg i Afghanistan. Fler flickor får gå i skolan, fler barnmorskor utbildas och fler kvinnor arbetar och har ledande poster inom politiken. Men dessa framsteg har genomförts av civila biståndsorganisationer – organisationer som arbetat fristående från de militära insatserna.

Sveriges deltagande i ISAF-insatsen är en av de mest omfattande internationella insatser som vårt land genomfört. Det har varit en kostsam insats, både i pengar och i människoliv. Vänsterpartiet har vid flera tillfällen framfört kravet att det ska genomföras en oberoende utvärdering av det svenska deltagandet i ISAF och att en sådan utvärdering bl.a. ska inkludera företrädare för såväl det svenska som det afghanska civilsamhället.

Regeringen beslutade den 9 juli 2015 att tillsätta en utredning för att utvärdera den samlade svenska insatsen i Afghanistan 2002–2014. I direktiven (dir. 2015:79) för utredningen står det att Sveriges samlade engagemang i Afghanistan under perioden 2002–2014 ska utvärderas, med ”särskilt fokus på den verksamhet som har bedrivits i norra Afghanistan under åren 2006–2014”. Vänsterpartiet ställer sig mycket tveksamt till hur utvärderingsuppdraget formulerats. Regeringen utsåg dessutom en av de politiker som själv är ytterst ansvarig för den militära insatsen i Afghanistan att ensam leda utvärderingen. Vi har svårt att se att det skulle vara en oberoende och trovärdig

utvärdering. I flera andra länder som deltagit i ISAF har man valt att gå en annan väg och tillsatt verkligt oberoende utvärderingar, t.ex. i Norge, Danmark och Nederländerna.

När utvärderingen presenterades i mars 2017 konstaterade den att kostnaderna för hela Sveriges engagemang, inklusive civila insatser och bistånd, kan vara så stora som 27,5 miljarder kronor. Trots det pekar utredningen på att få mål har uppfyllts och att den svenska styrkan inte anses ha bidragit till att säkerheten upprätthållits i önskvärd utsträckning. Den har heller inte lyckats bygga upp förmågan hos de afghanska säkerhetsstyrkorna i tillräcklig utsträckning. Däremot anses Försvarsmakten ha utvecklat sin egen förmåga, t.ex. i samarbetet med Nato. Utredningen undviker dock den stora knäckfrågan, nämligen varför uppdraget att skapa säkerhet i Afghanistan misslyckats. En viktig lärdom från utredningen är de problem med civil och militär samverkan som den tar upp och hur sammanbakningen mellan militära och civila insatser kan försvåra de civila organisationernas ansträngningar, något som flera biståndsorganisationer, inte minst Svenska Afghanistankommittén, lyft vid flera tillfällen.

Försvarsminister Peter Hultqvist meddelade den 2 december 2014 i Svenska Dagbladet att ”tidigare utfästelser om att göra en s.k. vitbok ska verkställas”. Socialdemokraterna har tidigare fattat beslut på en partikongress om att en vitbok om Sveriges engagemang ska tas fram. Tyvärr fick inte heller utredningen något uppdrag om att fullfölja detta löfte.

En vitbok om den svenska militära närvaron i Afghanistan skulle vara ett sätt att öppet redovisa och utvärdera såväl den militära insatsen som Sveriges stöd till polisutbildning och utvecklingsbistånd samt politiskt och diplomatiskt arbete. I synnerhet är det viktigt att ytterligare utvärdera hur Sveriges olika insatser samverkat med varandra, det som genom åren kallats civil-militär samverkan.

En oberoende kommission bör tillsättas med uppdraget att ta fram en vitbok om den samlade svenska insatsen i Afghanistan 2002–2020. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Civila insatser för fred och utveckling

Afghanistans historia visar att det inte finns någon militär lösning på landets problem. Utländsk militär närvaro har gång på gång fördjupat och förstärkt landets konflikter. För att säkerställa ett arbete för fred, demokratisering och jämställdhet behövs en i grunden annan strategi för Afghanistan. Vänsterpartiet ser att Afghanistans stora utmaningar bara kan lösas genom en civil och politisk strategi. Stommen i en sådan strategi är ett ökat civilt bistånd och stöd till de politiska försöken att få igång en freds- och försoningsprocess och ett arbete med att återintegrera de stridande parterna i samhället. Redan i dag finns det en rad initiativ på både lokal och nationell nivå i Afghanistan för att försöka få igång en freds- och försoningsprocess. Hitintills har dock Sveriges stöd till dessa viktiga initiativ varit begränsat.

Sverige har starka band till Afghanistan genom de många afghaner som i dag lever i vårt land och alla svenskar som genom decennierna engagerat sig i solidaritetsarbete med Afghanistan. Genom Svenska Afghanistankommitténs framgångsrika arbete i landet under mer än tre decennier har Sverige vunnit trovärdighet och skapat unika kontaktnät. Sverige skulle därför kunna bli en central aktör för fred, demokrati och

jämställdhet i Afghanistan. Men det förutsätter att fokus på militära insatser ersätts med civila och politiska insatser.

I Afghanistan växer det nu upp en ny generation av unga kvinnor och män. För många av dem saknas möjligheter till utbildning, försörjning och ett liv som inte begränsas av förtryck och fattigdom. Den bilden bekräftas inte minst av alla de ensamkommande barn och ungdomar som flytt landet. Det måste skapas en framtid för ungdomar och barn i Afghanistan. Bristande framtidstro och frustration är extremisternas bästa vän; det underlättar deras rekrytering. Civilt bistånd är därför avgörande för att lösa grundorsakerna till kriget i Afghanistan. Vänsterpartiet välkomnar därför att Sverige utlovat mer än 8 miljarder kronor i civilt bistånd till Afghanistan under perioden 2015–2024.

Civila insatser måste samtidigt kompletteras med insatser för att stödja försöken till en freds- och försoningsprocess. En freds- och försoningsprocess måste rymma ett brett spektrum av alla berörda grupper i det afghanska samhället för att en långsiktig, fredlig lösning ska kunna ta form. Därför är det viktigt att det civila samhället får en mer framträdande roll i framtida fredssamtal. Särskilt viktigt är det att Afghanistans kvinnor inkluderas i fredsprocessen så att deras inflytande och rättigheter inte förhandlas bort. Erfarenheten från andra länder visar dessutom att fredsförhandlingar där kvinnor deltar leder till en mer hållbar fred. Vänsterpartiet här länge drivit på för att resolution 1325 ska få en mer framträdande roll i Afghanistan och välkomnar därför regeringens starka engagemang i frågan.

Håkan Svenneling (V)

Lorena Delgado Varas (V)

Jens Holm (V)

Birger Lahti (V)

Elin Segerlind (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Yasmine Posio (V)

Jessica Thunander (V)